

Zorica Mršević

Da se „vidi i čuje” standard za javna okupljanja

Clužbeno označavanje mesta pogodnih za skupove neminovno predstavlja ograničavanje javnih mesta koja se mogu koristiti za okupljanja

Sloboda javnog okupljanja nema još razvijenu tradiciju u našoj sredini, za razliku od mnogih drugih evropskih zemalja, gde je ta sloboda duboko ukorenjena u demokratskoj tradiciji. Prisetimo se, na primer, Francuske, gde je zakon iz davne 1881. eksplicitno predviđao da su „javna okupljanja slobodna” te da se „mogu održavati bez prethodnog odobrenja” – što je praktično značilo da ih je potrebno samo najaviti. Zakon iz 1907. ukinuo je i tu najavu i od tada se javna okupljanja, kakav god bi njihov povod, mogu održati bez najave.

Srbija je, međutim, sredina u kojoj sve do sredine devedesetih godina prošlog veka zapravo nisu postojala redovna, tolerisana mirna javna okupljanja, pogotovo ne ona s porukama koje su bile za pojedince iz vlasti i/ili za širu javnost nepopularne. Može zato da bude donekle razumljivo što još postoji nerazumevanje suštine ovog ljudskog prava, što se zakonski propisan sistem prijave u praksi pretvara u komplikovan sistem dobijanja raznih dozvola, što je često nepoznavanje osnovnih standarda koji tu slobodu regulišu.

Na pitanje šta smo to propustili da kroz višedecenijsku praksu održavanja javnih okupljanja razvijemo, odgovor je najlakše pronaći u već pomenutim međunarodnim standardima, među kojima se kao najinteresantniji i najkompleksniji izdvaja „da se vidi i čuje” standard.

Javni skupovi se održavaju s ciljem izražavanja zajedničkog stava, radi prenošenja neke poruke učesnika nekoj posebno ciljanoj osobi ili organizaciji, ali i javnosti, institucijama, medijima. Dakle, kao opšte pravilo, javnim skupovima se mora omogućiti da ih „vide i čuju” oni kojima su namenjeni, u čemu se i sastoji pomenuti standard. Mesto je jedan od ključnih aspekata slobode okupljanja. Privilegija organizatora da odluči koje mesto najbolje odgovara svrsi okupljanja deo je same suštine slobode okupljanja. Zbog toga svako javno mesto treba da bude smatrano kao pogodno za okupljanje, izuzev rizičnih objekata koji su i inače zatvoreni za javnost. Okupljanje na javnim prostorima nije ni drugo ni više od rutinske upotrebe prostora, jer je odavno priznato da je korišćenje javnog prostora za okupljanje legitimno, kao i za bilo koju drugu svrhu, saobraćaj, trgovinu, umetnost. Štaviše, svrha okupljanja često je usko povezana s određenim mestom i sloboda okupljanja uključuje pravo na okupljanje na mestu gde se oni koji se okupljaju mogu videti i čuti („sight and sound”) u odnosu na ciljani objekt. Preporuka Venecijanske komisije Srbiji iz 2012. godine jeste da se blanko zabrana na okupljanja u blizini vladinih institucija i dvorišta izbriše, a da se upravljanje sigurnosnim rizicima prepusti nadležnim službama za sprovođenje zakona. Kako svi javni prostori treba da budu otvoreni i dostupni za potrebe održavanja skupova, službeno označavanje mesta pogodnih za skupove neminovno predstavlja ograničavanje javnih mesta koja se mogu koristiti za okupljanja.

Ograničenje javnih okupljanja ne sme da se bazira na sadržaju poruka koje se nekim skupom žele preneti. To je posebno neprihvatljivo ako se mešanje u pravo na slobodu okupljanja zasniva samo na osnovu stava pojedinog organa vlasti u pogledu osnovanosti određenog protesta.

Važno je svakako napomenuti da će se događaji čiji je cilj javno pozivanje na rat, podsticanje mržnje prema rasnim, etničkim, verskim ili drugim grupama ili koji imaju druge, očigledno nasilne svrhe smatrati nezakonitim i da će njihova zabrana biti opravdana u svetlosti zahteva za usklađivanje slobode okupljanja s drugim ljudskim pravima, uključujući zabranu diskriminacije.

Taj standard takođe znači da mirne kontrademonstracije treba da se održe tako da njihove poruke budu vidljive onima protiv kojih demonstriraju. Ali, pravo da se održe kontrademonstracije ne može ići dotle da se onemogući pravo da se održe inicijalne demonstracije. Štaviše, ako kontrademonstracije upravo teže da onemoguće glavne demonstracije, dakle da spreče vršenje prava drugih lica, one se više ne mogu smatrati mirnim i u tom slučaju ne uživaju zaštitu namenjenu mirnim javnim okupljanjima.

Nisu, međutim, samo institucije te koje treba da „čuju i vide” javna okupljanja; treba imati u vidu da je to i pravo svih građana. Rigorozna bezbednosna kontrola nekih skupova, na primer, onemogućila je građanima koji nisu bili učesnici da ipak budu prisutni u vreme održavanja, tako da poruke organizatora skupa praktično nisu bile dovoljno vidljive, osim u elektronskim i štampanim medijima.

Treba još dodati da pravo na slobodu javnog okupljanja imaju ne samo građani već i stranci. Ne bi, naime, smelo da se kao praksa primeni zabrana jednoj grupi stranih aktivista kojima u decembru 2014. nije omogućeno da održe skupove planirane za 15, 16, 17. i 18. decembar uoči i tokom samita Kine i zemalja centralne i istočne Evrope u Beogradu. Konačno, tu leži prava suština standarda „da se vidi i čuje”, a to je da je cena demokratije i eventualna nelagodnost koju domaće ili strane vlasti mogu da osete ako vide i čuju njima namenjene protestne poruke.

Institut društvenih nauka, Beograd

Zorica Mršević

objavljeno: 26.08.2015.

[inShare](#)

[pošaljite komentar](#)

[komentari \(2\)](#)

POSLEDNJI KOMENTARI

Светолик Станковић | 26/08/2015 11:35

Чему дилеме око места јавног окупљања? Радоје Домановић је тај проблем поодавно решио у својој сатири Страдија. Народ мора да се окупља и протестује испред полицијских управа, е да би полиција имала увид и контролу над ситуацијом, а и да се не ака брате по којекаквим ћорбуцацима. Јер, руку на срце, од времена Домановића и Страдијее, мало се шта променило у овој садашњој Страдији (Србији). Срећно и демократски!

Juriste Juriste | 27/08/2015 08:00

U Francuskoj je obavezno prethodno prijavljivanje svakog okupljanja na javnom mestu (decret-loi du 23.10.1935. i la loi n° 95-73 du 21.1.1995.)

Postoji formular u kome morate navesti mesto, datum, vreme pocetka i vreme zavrsetka, razlog okupljanja, eventualnu procenu broja okupljenih ljudi, kao i podatke o organizatorima okupljanja. Prijavljuje se opstini na cijoј teritoriji se odrzava i policiji najmanje tri dana pre odrzavanja.

Prijava ne znaci automatsko dobijanje odobrenja. Okupljanje biti zabranjeno zbog bezbednosnog rizika.

<http://www.politika.rs/rubrike/Komentari/Da-se-vidi-i-cuje-standard-za-javna-okupljanja.lt.html>

